# NOVICE

## gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvarí.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII. V Ljubljani v sredo 31. oktobra 1855. List 87.

## Od setve gojzdnega drevja.

*Sadba z drevjičem.*

(Dalje.)

Kako se hranijo sajenci do presajbe, in kako se prenašajo iz tistega mesta, kjer so rastli in kamor se sadé, je važno opravilo. Nar veča skerb pri tem mora biti, da se korenine varovajo vsahnjenja. Ako je sadišče blizo tam, kjer sadeže jemlješ, ne izkopaj jih več na enkrat, kakor toliko, kolikor jih zamoreš čez dan presaditi. Ako ti jih pa ostane še za drugi dan ali za več dní, položi jih po strani v jame, in zagerni korenike s parstjo in rušinjo. Ako se pa sadeži morajo daleč kam prenašati ali prepeljavati, se zložé, kar je drobnih, v pletenice z mahom in s parstjo zakrijejo; veči sadeži pa se v šopih s preveslom povezani in v moker mah dobro zaviti prenašajo ali prepeljujejo. Obrezovanje zgorej rečeno naj se opravi pred, da se jih lahko več skup in na tesno poveže.

Ako začenjaš sadeže presajati, vêdi se po tem-le:

pervič: deblo ne smé globokeje v zemljo priti kakor je poprej stalo;

drugič: poskerbi, da korenine priložno ležé, kakor so zrastle, zlasti da vse stranske korenike sopet po strani v zemljo pridejo;

tretjič: zasipaj korenike s parstjo nar boljšo, dobro, rahlo, in zdrobljeno, da ti nič praznine vmes ne ostane;

četertič: zalivaj, kar ti je mogoče, sadeže prav dobro prej ko zaravnaš jame, da se parst dobro in na gosto okoli korenin pritisne, in da jim dajè potrebno vohkoto.

Sadba pa naj se takole opravlja:

Sadivec naj se oskerbí s pletenico ali šopom sadežev in s posódo vode, in naj se vstopi v versto narejenih jam; vzemši sadež ga v vodo pomoči in vloži gornjo pred izkopano rušinjo na dno jame z ledenico ali travo na spod. Deržaje potem z levico sadež v jamo, naj toliko na strani ležeče parstí z desnico noter pogrebe, da korenine lakko dobro zatlači ž njo in da sadež sam stojí, gleda pa, da ga globokeje, ko je prej bil, v jamo ne vsadí. Tako gré od jame do jame naprej. Drug delavec za njim v vsako jamo, kjer je drevesce že posajeno, s kako golido vlije za verč vode, da se zemlja vsa razmoči in razkaša, deržaje sadež z levo roko, da se ne zverne. Zdajci še tretji za njim gré z matiko vso drugo parst v jamo grabi, jo zatlači z rokami okoli korenik in debla, in popravi sadež, da lepo ravno stojí in pa ne preplitvo ne pregloboko. Zadnjič se kotanja okoli deblica naredí, da deževnico loví; v vohki (mokrotni) zemlji pa mora biti glavica zemlje okoli sadeža namesto kotanje. Drobnim in majhnim sadežem skuzà, če se zalijejo, pa ne vsak posebej, temuč vse skup že sajeni in opravljeni.

Zadnji dve opravili, namreč zalivanje in poravnanje jamic, bi tudi lahko en sam delavec opravil, in kjer bi se zalivanje nepotrebno zdelo, kakor v prav dobri rodovitni in vohki zemlji, je tudi za vse le en sam zadosti; previdi se z dovolj sadežem, z lopato ali matiko, vsajaj jih brez drugega pomoči in opravi vse zgorej rečene dela. Pa vendar le vse hitreje od rok gré, če je več delavcov. Pri odraščenih sadežih pa en sam sadivec nikoli ne skuzà; treba je, da so vsaj trije. Eden, sadež primši, ga omoči ali dobro poškropí po koreninah z vodo in ga vsadí v sredo jame; deržeč ga z rokama velí pomagavcu toliko dobre parstí z lopato pod korenine vsuti, da deblo prav v zemljo pride ne pregloboko ne preplitvo. Za tem podá sadež pomagavcu in klečeč porabi toliko dobre parstí z rokami v jamo, in zatlači korenine ž njo, da sadež sam stojí, in tako gré s tovaršem do druge jame naprej. Tretji delavec za njima vsajene debla jako zaliva, poteza ga gori pa doli po malem, dokler se zemlja vode ne napojí, in sadež spet sam stojí; potem pa še več parstí v jamo spravi, potlači jo sproti z nogami okoli debla, varuje pa, da debla ali korenik ne zadene, ne odergne ali poškodova; nar slabeja zemlja pride na verh. Zadnjič naredí s parstjo, kolikor je ostane, v suhi zemlji kotanjo okoli debla, v vohki zemlji pa veršič. V mokrotno zemljo se ne smé saditi, temuč če so kakšine višine po nji, naj se na njih sadí, ali pa na nalašč narejenih glavicah.

Tako bomo odraščene sadeže po spašnikih, ob potih, po mravah, in kar bo posameznih dreves, zasajali.

(Konec sledí.)

---

## Gospodarske skušnje.

*Pretakanje vina — vinu velika dobrota.*

Veliko veliko je na tem ležeče, kako se z vinom ravna v kleti (keldru). Neznana napaka je ta, da vinorejci večidel mislijo, da vino mora v sodu ostati, kakor je, in se bojé, da bi se ne spridilo, ako bi ga pretočili (abziehen). To je skozi in skozi kriva misel, ktera odtod izvira, da gospodarji ne poznajo obstojnih delov vina, in da ne vedó, da se mora, kadar se je sčistilo, pretočiti in posneti od goščave, preden iznova spet začne vreti, sicer mu škoduje tista goščava, ktere se je že enkrat znebilo, ker jo vdrugič spet razkroji in v-se vzame. Vsako vino naj se pretoči proti koncu zime in v jeseni, kadar je popolnoma čisto; takošno dve leti staro pa večkrat pretočeno vino je ravno tako dobro kot 6 let staro pa ne pretakovano in za tega voljo morebiti že spridено. — To priporočajo skušeni možje naj imenitniših vinskih krajev. (Verhandl. d. Badner Sektion).

*Mavec (gips) tudi dober za lan.*

Nek sileżk kmetovavec ima že več let tako lep lan, da krog in krog ni takega viditi. Kaj pač dela ž njim? Kakor hitro je lan zrastel za 2 ali 3 pavce visok, potrosi po njem mavca ob gorkem vremenu na

večer, kadar ni vetra in se kaže, da bo drugo jutro rosa ali pa deževno; tako dela več dní zaporedoma. Bolhe zginejo po njem, lan raste veselo, in že v 3 tednih se vidi očitno, kaj premore mavec.

*Različna vrednost stelje.*

Za slamo je mah naj bolja stelja, hoja obilno z mahom zmešana je pa še bolja, resje in mlade vejice smerečje in jelove so pa slaba stelja zato, ker le počasi strohné, tedaj tudi le debeli zemlji teknejo; naj manj za steljo in gnoj pa je listje vredno. Če se v gorah bukovju jemlje suho listje, 1 cent take pobrane stelje pri 120letnem posekovanji naredí škode za 6 kubičnih čevljev na lesu, 5 kub. čevljev pri 100letnem in 4 kub. čevlje pri 80letnem posekovanji. V bukovji in smerečji na gorah naj se 40 do 50 let čaka s poberanjem stelje; od listnatega drevja naj se grabi stelja pozno poleti in v začetku jeseni, v hojevji pa pozneje v jeseni.

---

# Starozgodovinski pomenki.

## O imenu Styria, Štirsko, Štajarsko, Steiermark.

Razložil Davorin Terstenjak.

Že v svojem spisu „o Noriku in Noreji" sem oglasil [1]) gornje ali noriške Tauriščane za Slovence, in po vsestranskem pretresovanji še sedaj ne morem terditi drugega. Noben klasik teh Tauriščanov nima za Kelte; edino ime „tauro" pa nič ne dokaže, ker je appelativno, kar nista spoznala samo ostroumna izpraševavca Otfrid in Joanez Müller [2]), temoč tudi Diefenbach, nar imenitniši preiskavec zgodovine Keltov, terdi rekoč: „Kteri koli pomen je utegnilo imeti pervotno pleme tega in mnogih druzih imen — in en pomen je moglo imeti, — toliko je gotovo, da ga nahajamo razširjenega čez obilo krajev in narodov, da ni moglo biti le keltiško, — tedaj tudi brez zgodovinskih faktorov ne pripuša veljavnega sklepa zastran keltiškega izvira [3]).

Da so gornji Tauriščani bili z Noričani enake narodnosti, vidimo očitno iz Strabona, kteri piše: „k Noričanom spadajo tudi Tauriski", in iz Plinija: „nekdaj Tauriščani sedaj Noričani imenovani".

Od teh noriških Tauriščanov se imajo dobro razločevati enako se glaseči Tauriski Polybia, od kterih Diefenbach pravi, da so celo ali pa na pol ligurskega pokolenja [4]). Po Štefanu bizantiškem se ti Tauriski tudi velijo Taurini, po Eratostenu: Teriski in Tauroi. Te Tauriske rimski pisatelji in tudi gerški zmiraj štejejo k ligurskemu plemenu, in njihova domačija je bila v Galii čezpadanski, kjer je njih glavno mesto Augusta Taurinorum — dnešnji Turin stalo [5]). Učeni še niso edinih misel, kakošne narodnosti da so Liguri bili. Mannert je ima za naj čistejše in naj starejše deblo Italov [6]) ter pravi, da so Lepontii, Orobii, Oksubii in Euganei njih soplemeniki. Ukert [7]) še k njim prišteva Ambrone. Dosti življev pričuje za sórodnost Pelazgov. Za čisto keltiško pleme teh Tauriskov nobeden ni spoznal ne star ne nov kritišk zgodovinoslovec.

Vendar Tauriščani, kteri so na dolnji Savi, Dravi in Dunaji (Donavi) stanovali, so po Strabonu bili keltišk rod, in za takošnega sem jih spoznal tudi jaz. Da pa gornji ali noriški Tauriščani, ktere nam popisuje Strabon okoli Aquileje in Nauporta, in od kterih Plini pravi, da so enaki z Noričani, niso bili Kelti, nas spet prepričujejo klasiki. Livi, Plini, Strabon in Ptolomej čezpadanske Tauriske imenujejo ligursko pleme; ako bi noriški bili z unimi sosodni, gotovo bi Plini, Strabon in Ptolomej, kteri o noriških govorijo, ne bili zamolčali te sorodnosti. Ravno tako bi bil Strabon, kteri očitno pravi, da dolnji Tauriščani so bili keltišk rod, Tauriščane kraj Aquileje in Nauporta, kterih soplemenike imenuje Noričane [1]), oglasil za Kelte, ako bi bil kakošen temelj imel za to. Nasledniki teh Tauriščanov so še živeli do 10. stoletja po Kr. od Aquileje do visokih solnograških tor, in pisatelji so jih narodski imenovali Vinde, sami pa so se imenovali Štirčani.

Po mojem mnenji noriški Tauriski rimskih pisateljev niso bili drugi, kakor Štirčani, kterih ime še dnešnji den sluje. To ime ni kje nastalo v srednjem veku, marveč je slulo za Rimljana, ker na Peutingerjevi tabli nahajamo rimsko postajo Štiriate, ktero Muhar pri dnešnji Strehovi išče [2]). Tudi na nekem rimskem spominku, kteri je najden bil pri Windischgarstenu kraj reke Stire (Steyer), se je našla beseda Stiriates [3]), — je toraj dokazov zadosti, da beseda ni iz srednjega veka, in da ime Štirčan, Štyrus, Steirer ni nastalo po gradu in mesticu Steyer, kakor blodijo naši domači nemški pisatelji.

Dajmo sedaj zgodovino besede Stira, Stirčan kritiški pretresti, in prepričali se bodemo, da „Stiriates" to pomeni, kar Tauriski.

Gotovo je bila v indoeuropejskem pervotnem jeziku korenika: sthur ali sthir znana, ktera je to pomenila kar tur, dhar, gâ, gibati se, teči, rasti, ker enako kakor iz korenike dhar, nahajamo v sanskritskem jeziku pomene sthira = Stier, bik, tudi sthûra, in sthira, zemlja. Toraj ravno tista enakost kakor v besedah gaus = zemlja in krava [4]), ila zemlja in krava itd.

Za pervotni pomen korenike sthir, sthur = gibati se, teči, rasti, govorijo indo-europejski izpeljanci: na primer gotiški stiur, têle, mlad junček, althochdeutsch. stior, anglosaksonski steor, junec, bik, rhaetoromanski sterla, mlada krava, v jeziku starih Slovanov stir [5]), bik, kakor ime božanstva Štirbog, po metatezi Štribog = Turbog, Kilbog, pričuje.

Da je ta korenika res pomenila: „gibati se, teči, rasti", še pričuje sanskritska beseda sthurin po Wilsonu pack hors (Packpferd); tedaj v ti besedi spet najdemo tisto enakost, kakor v besedi ukšan, vol, ali v vedaiškem narečji tudi konj, kar pričuje, da korenika ukš, ktera v sanskritu pomeni: pomočiti, teči, je izvirno pomenila: gibati se, rasti, ker v pomenu ukšan, vol, je idea gibajočega, rastečega bitja izražena.

(Dalje sledí.)

---

# Za poduk in kratek čas.

## *Odkod in odkdaj je loterija?*

Srečkati (lozati) za to ali uno stvar je že od nekdaj navadno bilo. Gerki in Rimci so srečkali s pesmi Homera in Virgilija ali kakega druzega slavnega pesnika; njih bukve so odperali in ta ali uni stavek (verz), na kterega so po naključbi zadeli, bil jim je srečka (loz) za to ali uno početje

---

[1]) Glej „Novíce" tečaj 1854, str. 102, 103.
[2]) Ottf. Müller „Etrusker" I., 134—5, Joh. v. Müller „Gesch. der Schweiz" I. 39. Anmerk. 19.
[3]) Diefenbach „Celtica" II., 144,
[4]) Diefenbach „Celtica" II., 139.
[5]) Glej Livi XXI. 38, V. 34, 250—1. Ptolomej III. 1. Strabon IV. Plini III. 5.
[6]) Mannert IX. 1. str. 250—1.
[7]) Uckert II. 2, str. 289—90.

[1]) Glej Strabon IX. 27.
[2]) Muhar „Gesch. der Steierm." I. 87.
[3]) Glej Šafařik „Abkunft der Slaven" str. 175.
[4]) Glej dr. Kuhn „Zur ältesten Geschichte der indogermanischen Völker" v Weberovem časopisu „Indische Studien" I. R. III. Heft str. 339. Da sthira tudi pomeni „zemlja", terdi Barth. (Glej Barth „Altteutsche Religion" II. 129.)
[5]) Lastne imena Štir se še najdejo v staročeskih listinah, in po Slovenskem še danes pravijo močni kravi štirna, veliki pa kolača. Pis.

ali za celo življenje. Kristijani pervih stoletij, kakor nam pismo sv. Augušina do Januarija pripoveduje, so vkljub vsemu svarjenju cerkvenih zborov ravnali ravno tako z bukvami sv. evangelija. Srečkanje (lozanje) med tako imenovanimi dvanajsterimi sv. nočmi (od Božiča do sv. Kraljev) z vlivanjem svinca, metanjem čevljev itd. je tudi menda vsim našim bravcem dobro znano.

Iz tega „lozanja“ se je izcimila igra za dnar iz „lonca sreče“ v srednjem veku; pozneje je prišlo srečkanje s „kolesom sreče“ na versto, tù je šlo za velik dnar, in take loterije so vstale na Laškem leta 1530, na Francozkem in Angležkem leta 1567.

V Benetkah so se začele loterije za mnogoverstne posestva ob času ljudovlade. Javne službe so se oddajale po srečkanji; srečkalo se je za zemljiša, poslopja, štatve, dragocene podobe itd. To se je imenovala „razredna loterija (Classenlotterie).

Enaka naprava v Genovi pa je peljala še k nevarniši loterii, po kteri je že marsikdo prišel na beraško palico. V Genovi so se le za 2 leti izvoljeni osmeri svetoavci (governatori), kteri so z glavarjem (dožetom) vred bili „malo deržavno svetovavstvo“, po srečkanji volili; vsacega polleta sta odstopila dva, in namesto nju sta bila dva druga iz velikega svetovavstva v malo voljena.

To srečkanje je sprožilo leta 1620 v glavi Genueza, Benedetto Gentile po imenu, pervo misel za napravo male loterije ali loterije z 90 številkami; zato se ta še dan današnji navadna loterija imenuje genuežka loterija (lotto di Genova), ktera se je v 17. stoletji iz Laškega zaplodila čez Nizozemsko na Nemško itd.

Mična je zgodovina te loterije s številkami. Ker je vsak vladni svetovavec naj manj mogel 40 let star biti, tedaj število v velikem svetovavstvu, čeravno je štelo 400 svetovavcov, za to službo ugodnih ni znašalo čez 120. Imena teh so bile eno leto pred na list natisnjene in ti listi med ljudstvom razdeljeni. Ko je bil dan volitve, je mlad fantè, na kterega so obesili mnogo blagoslovljenih svetinj, da ga satan ni premotil, iz lonca vzdignil 2 listika; na vsakem je bilo zapisano ime, in kterega je iz tega lonca privlekel, tisti je bil za svetovavca malega soveta izvoljen.

To ravnanje posnemaje je omenjeni Benedetto Gentile pri sebi domá naredil napravo, da vsak, kdor je hotel, je na dve imeni za volitev izbranih svetovavcov stavil manjši ali večji znesek. Kdor je uganil enega ali obá tistih dveh, ki ju je fant iz „srečnega lonca“ vzdignil, je dobil od njega, kakor je stavil, več ali manj dnarja; za vsih druzih 118 je vstal dobiček v njegovem žepu. Kdor je le eno imé izmed obeh izvoljenih svetovavcov uganil, je zadel „izleček“ (ekstrakt, estrado); kdor je uganil obá, je zadel ambo, to je, obadva.

To je bil začetek male loterije. Bolj pametno ljudstvo se je kmali prepričalo, kako nevarna je loterija, če se ji človek vès uda; zato so že tačas Lahi prekerstili imé iznajdenika „Benedetto“ v „Maledetto“, in kakor narodna pravlica pripoveduje, ga je vrag vzel. Vendar je znajdba njegova ljudem čedalje bolj dopadla in čedalje bolj se razširila; namesto vladnih svetovavcov je bilo lahko postaviti le številke, pridjali so še terno, pozneje kvaterno in nazadnje celó kvinterno. Človeka mika, da bi naglo in brez truda obogatel; zato se je razširila mala loterija skor po vsih deželah.

---

## Slovanski popotnik.

* Nov česk koledar pod imenom „Časnik“ je prišel v Beču v založbi tiskarja L. C. Zamarskega na dan. Spisal ga je slavnoznani vrednik „Slov. Nov.“ gosp. Daniel Lichard in vstvaril prav mično knjigo, ktera zraven navadnih koledarskih stvarí obsega na 22 polah lepe zvezdoslovne, natoroznanske, fizičko-tehniške, gospodarske, zgodovinske, narodske spise, življenjopise, basni itd.; marsiktera stvar je razjasnjena s podobami. Gosp. Lichard se je skazal izverstnega vrednika tudi v tem delu, ki bode tudi čez meje svoje domovine, Češke in Moravije, za ktero je pred vsim namenjeno, gotovo našlo obilo prijatlov. Cena temu „časniku“, ki se dobiva po vsih mestih slovanskega jezika, je 1 fl. 20 kr.

* 13. dan p. m. so se začele sopet rusovske gledišča, ki so bile po smerti cara Nikolaja pol leta zaperte. Gledišče v Moskovi, ki je leta 1853 pogorelo, se bo sopet izidalo tako veliko, da bo naj večje na svetu; do leta 1853 je bilo, kar se tiče veličine, tretje v Europi.

* V Petrogradu se je 8. dan p. m. na ondašnjem vseučelišču slovesno odperla nova fakulta iztočnih jezikov, ktero je ustanovil že rajni car Nikolaj; razdeljena je na 5 oddelkov: v enem se bode učil jezik arabsko-perzijansko-turško-tatarski, v drugem mongoljsko-kalmuško-tatarski, v tretjem kitajsko-mandžurski, v četertem hebrejsko-arabski, v petem gruzijsko-armensko-tatarski. Učenci te fakulte morajo razun jezikov se učiti tudi povestnico teh narodov in verozakon, ruski jezik in zakonik. (Nev.)

* Slavnega Fr. L. Čelakovskega življenjopis pod napisom „Život a pusobeni Fr. L. Čelakovskeho“ je prišlo v Pragi na svitlo. Gosp. Ig. Jan. Hanuš ga je spisal. (Lumir.)

* V Lvovu se vnovo izdaja glasoviti poljski slovnik S. B. Linde-tov. Zvezek pervi je že natisnjen, obsega 102 pol, cena mu je 6 fl. 40 krajc. Ostali 4 zvezki bojo veljali po 3 fl. 20 kr. (Nev.)

* Med naročniki na česki časnik „Škola a Život“ se nahaja tudi Vojteh Náprstek, knjigar v severni Ameriki. (Slov. Nov.)

* Gosp. Hanuš je zraven českega spisa o nemško-slovanski arheologii dal tudi spisek v nemškem jeziku na svitlo pod naslovom: „Ueber die alterthümliche Sitte der Angebinde bei Deutschen, Slaven und Litauern“. (Lumir.)

* Po statitičnem izkazu od leta 1854 se je na Ogerskem, Horvaškem, Slavonskem, v Vojvodini serbski in Banatu v 4061 ljudskih šolah učilo v madjarskem, v 2064 v slovanskem, v 984 v nemškem, v 261 v rumunskem, v 3 pa v talijanskem; v 939 šolah se je mešalo več jezikov.

* „Narod. Nov.“ v Zagrebu razglašajo, da slavni gosp. Ludevik Vukotinović, vrednik „Gospodar. Nov.“ je izdal v nemškem jeziku knjižico rastlinoslovja pod imenom „Die Botanik nach dem naturhistorischen System“ v veliki osmini na 74 str. Knjižica ta — pravijo „Nov.“ — ni izdelana po kalupu mnozih enakih del „s slogom strogo učenim i zamerščenim“, ampak je v vsem v razumljivem jeziku pisana in zložena po stanu naravoslovnega znanstva sedanjega časa. Rastlinoznanstvo je imenitno znanstvo; ono daje ljudem brati tisto veliko knjigo narave, kjer s svojim perstom Stvarnik piše zlato in večno besedo v slavo svojo in stvarjenja svojega. Vprašan: zakaj ni knjižice te v domačem jeziku spisal, je gosp. pisatelj odgovoril, „da bi ne bil s tem dosegel svojega namena, ker lahko bi našince na perste soštel, kterim je mar za to vednost, in kteri bi si omislili to knjižico, da jim koristi“. Bog in duša! res žalostno je to.

* V Celovcu je prišel na svetlo „Kraljodvorski rokopis“. Iz staro-českega ga je poslovenil Fr. Levstik. Velja 12 kr. Prestava slavnega pervopisa je izverstna, natis je ličen, cena nizka, gré tedaj gosp. Leonu po pravici velika hvala, da je spravil važno Hankovo najdbo tudi v našem jeziku na dan.

* „Domače živinozdravstvo v boleznih kónj, govedja, ovác, prešičev, koz in psov —

ali nauk, kako mora kmetovavec svojo živino rediti, ji streči, jo kermiti in ozdravljati. Po nemžki spisal J. N. Rohlves; poslovenjeno po 19. natisu. V Celovcu natisnil in na prodaj ima Janez Leon. Velja 1 fl. 22 kr. — Slavnoznani gosp. prestavljavec je rešil svojo nalogo, kakor vselej, tako tudi tukaj prav izverstno, to je, prav umevno in lepo je poslovenil nemško besedo in čutivši, da ima z zastaranim blagom opraviti, je prav marljivo sam dodajal, kar je mogel druzega blaga — al mertveca tudi naj krepkejša moč ne more več k življenji zbuditi. Rohlves (rojen 14. maja 1755, umerl 1823) je bil za svoj čas sloveč mož — al takrat je bilo živinozdravstvo še na zelo nizki stopnji; natora bolezin se ni še dostojno poznala pa tudi moč zdravil ne; odtod tista ogromna mešanca, kakor jo, na priliko, nahajamo pri „hromu v nogi" z osmerimi olji, med kterimi je celó oster strup vitrijolovo ali hudičevo olje! itd. Ne bi se splačalo, da bi dalje pretresali Rohlves-a, ker skor pri vsaki bolezni bi imeli opravila dovelj; — tedaj le to rečemo, da škoda za velik trud, ki ga je imel gosp. prestavljavec z delom, ki se tudi v 19. nemškem natisu ni ne za las pomladilo.

## Novičar iz austrijanskih krajev.

*Iz Tersta* 29. okt. * Danes dopoldne je tukaj med gromom in bliskom deževalo kakor da bi bilo iz škafa lílo; morje je bilo silno nemirno in se je blizo luke razlivalo čez bregove po nekterih ulicah tako, da so konji bredli do kolén v vodi; sodcov in lesovja je plavalo dokaj po tergih in tù in tam je derla voda kot hudournik; v nekterih magacinih je povodinj naredila precej škode. — Kolera je večidel potihnila; v mestu in okolici jih je od začetka bolezni noter do 20. t. m. zbolelo 4255, pomerlo 1753, v 316 vaséh istrijanskega okrožja in kvarnerskih otokov jih je zbolelo 19.160, pomerlo pa 6571.

*Iz Štajarskega* se sliši iz mnogih krajev, da letošnji vinski pridelk ni ravno obilen, vino pa je tako dobro, da bo še prekosilo tisto od leta 1848. Gosp. prof. dr. Hlubek, s kterim smo se unidan na železnici srečali, nam je pokazal zapisek sladkosti mnogoverstnega letošnjega mošta, iz kterega smo vidili, da mnogi mošt je sladek kot sirup.

*Iz Ptuja.* * Te dní je bil tukaj tisti razbojnik obešen, ki je pred poldrugim letom v Rogatcu nekega delavca na senišču z osjo ubil in ga obropal.

*Iz Ljubljane.* Gosp. dr. Jož. Krajnc, sedaj pomočni referent pri tukajšni dnarstveni prokuracii, poprej pa učitelj pravoslovja v slovenskem jeziku v Gradcu, je po naj višjem sklepu od 9. t. m. izvoljen za pravega profesorja austrijanskega civilnega, kupčijskega in meničnega prava v Sibinji (Hermannstadt).

## Novičar iz raznih krajev.

Tista naprava, po kteri hoče vlada austrijanska dolžnih 155 milijonov gold. dunajski banki poplačati, je zdaj gotova. C. k. ministerstvo dnarstva je 18. dan t. m. razglasilo sklenjeno pogodbo, po kteri je vlada banki izročila svojih posestev za 156 mil. in 485.060 gold.; s temi pesestvi smé banka po svoji volji gospodariti, pa tudi jih prodati; če bi ne skupila svojih 155 mil. iz njih, ji bo vlada primanjkavo v 3 mescih doplačala. Omenjene cesarske posestva, ktere bo banka o vsih Svetih prevzela, so na Ogerskem z 130.863 orali zemljiš in 158.864 orali gojzdov, v Vojvodini in Banatu z 122.615 orali zemljiš in 186.603 orali gojzdov, na Horvaškem z 2098 orali zemljiš in 14.672 orali gojzdov, na Erdeljskem z 8279 orali zemljiš in 11.126 or. gojzdov, v Austrii z 870 or. zemljiš in 69.726 or. gojzdov, na Českem z 9634 orali zemljiš in 109.579 or. gojzdov, v Galicii z 4480 or. zemljiš in 73.900 or. gojzdov, na Koroškem in Krajnskem (Št. Andrej, Stallfried in Rabel, Gospa Sveta, Loka in Prosnic (?), Postojna) z 829 or. zemljiš in 21.528 orali gojzdov. — Po razpisu ministerskem od 21. t. m. je pa bila dunajski banki pravica podeljena napraviti zastavno banko, ktera ni vezana na merilo činžov; banka bo tedaj izdajala v ta namen kmetovavcem in hišnim posestnikom, ki bojo dnarja potrebovali, proti vtabuliranju na njih posestvo, zastavne bankovce (Pfandbriefe), ki bojo veljavni kot drug dnar; pa prejemala bo tudi kapitale od sosesk, družtev in štifteng, otročji in depozitni dnar, in odrajtovala činže vsakemu, kdor je v ti zastavni banki kaj dnarja naložil. Kdaj se bo ta zastavna banka začela, bo še le pozneje povedano. — Vladen ukaz zapoveduje, da tisti, kdor je kako divjo zvér ubil, ima pravico do postavne talije, ne pa do ubite zveri; ona je vlast tistega, v čigar vlastnem ali pa najetem lovskem okraji je bila ubita. — Po ministerskem razpisu je plača gimnazijalnih učiteljev tako določena, da na gimnazijah 1. razreda dobivajo pravi učitelji po 900 in 1000 fl., 2. razreda po 800 in 900 fl., 3. razreda pa po 700 in 800 fl.; desetnina ostane po starem. — Razglas c. k. deželne sodnije dunajske od 22. t. m. kliče dr. Goldmark-a, dr. Violand-a in profesorja Füster-a, ki so od leta 1848 vélike izdaje obdolženi, naj pridejo do konca januarja 1856 pred dunajsko deželno sodnijo, sicer se bojo obsodili brez zaslišanja. — Na Dunaji so začeli derva na vago prodajati, cent razsekanih in razžaganih derv velja 49 krajc. — Iz Krima tabart nič novega. Armada zaveznikov se je 22. t. m. z 30 do 40.000 vojaki vzdignila iz Eupatorije proti Tulatu; ker pa je zapazila, da ni varno, dalje iti, se je vernila nazaj do Aktatha, ki ni deleč od Eupatorije. — Iz Moldave in Valahije se bojo kmali važne rečí slišale; spomladi bode iztekla 7letna vlada ondašnjih hospodarjev in treba bo ondašnjo vlado na novo ustanoviti; kako pa? to je sedaj važno vprašanje. — Iz rusovskega Poljskega se slišijo žalostne novíce; nadloge so ondi do verha prikipele: dragina grozna, letina šlaba, večkratne povodnje, goveja kuga, davšine za vojsko in obilno rekrutiranje — vse to tare deželo strašno. — Konkordat ne bo pred mescom decembrom oklican, ker še le ta mesec ima collegium sanctum svoj zbor, kteremu mora papež pred javnim oklicom to zavezo na znanje dati. — Amerikanska vlada in angležka ste se nekaj spèrle. Znano je, da je angležka vlada nabirala vojake kakor na Nemškem in Laškem tudi v Ameriki; nabiravci so se nek gerdo obnašali, in ker si amerikanska in angležka vlada tako niste prijatlici, je pisala nek amerikanska vlada razžaljivno pismo angležki, ta pa je na to pismo s tem odgovorila, da je poslala 3 linejne vojne barke v Kubo. — V Majncu na Nemškem je te dní neki gospodar postavil 9 funtov in pol težki krompir na ogled.

**Stan kursa na Dunaji 28. oktobra 1855.**

| | | | |
|---|---|---|---|
| Obligacije deržavnega dolga | 5 % | 75 | fl. |
| | 4½ „ | 66⅛ | „ |
| | 4 „ | 60 | „ |
| | 3 „ | 45 | „ |
| | 2½ „ | 37 | „ |
| Oblig. 5% od leta 1851 | B | 85 | „ |
| Oblig. zemljiš. odkupa 5% | | 68 | „ |
| Zajem od leta 1834 | . . . | 228 | „ |
| „ „ 1839 | . . . | 118¼ | „ |
| „ z loterijo od leta 1854 | | 98¼ | „ |
| „ národni od leta 1854 | | 79 | „ |

| | | | |
|---|---|---|---|
| Esterhaz. srečke po 40 fl. | | 71 | fl. |
| Windišgrac. „ „ | 20 „ | 25 | „ |
| Waldštein. „ „ | 20 „ | 24½ | „ |
| Keglevičeve „ „ | 10 „ | 10 | „ |
| Cesarski cekini. . . . . | | 5 fl. | 20 |
| Napoleondor (20 frankov) | | 8 fl. | 49 |
| Suverendor . . . . . | | 15 fl. | 18 |
| Ruski imperial . . . . . | | 9 fl. | 8 |
| Pruski Fridrihsdor . . . | | 9 fl. | 15 |
| Angležki suverendor . . | | 11 fl. | 8 |

Nadavk (agio) srebra: na 100 fl. 14¼ fl.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.